

Sabahattin Ali'nin yerinde kim olsa yorulur

Nâzım Hikmet'in annesinin hikâyesini anlattığı 'Ela Gözlü Pars Celile' romanıyla çok satan listelerinden inmeyen Osman Balcıgil, yeni romanı 'Yeşil Mürekkep'te bu kez Sabahattin Ali'nin kısa ve hazin hayat yolculuğunun büyük izlerini topluyor. Balcıgil'e göre Sabahattin Ali çok tanınıyor ama pek bilinmiyor.

ENFAN ATMACA
efnanatmaca@gmail.com

Konu Sabahattin Ali olursa sözü fazla uzatmaya gerek yok. Eserleri onu anlatır. Şiirleri, öyküleri, romanları ve elbette fikirleri... Her telden dokunur yüreklerine insanların Sabahattin Ali. Gerçekliğiyle dokunur, isyanıyla, hüznüyle, ironisiyle... Ve hatta ölümüyle... Nâzım Hikmet'in annesinin hikâyesini anlattığı 'Ela Gözlü Pars Celile' romanıyla bu yıl çok satan listelerinden inmeyen Osman Balcıgil, yeni romanı 'Yeşil Mürekkep'te Sabahattin Ali'nin kısa hayat yolculuğunun büyük izlerini topluyor. Onun hayatını, eserlerini, dostlarını, fikirlerini, sevdalarını ve bu dünyadan gidişini anlatıyor. Yazar yer yer derinlemesine giriyor hikâyeye yer yer sözü uzatmadan eserlerini öne çıkarıyor. Her yönüyle ele alıyor Ali'yi. Hem onu bir kez daha anmak hem de anlamak için tevsie ederim...

Öncelikle son yıllarda popüler olan 'Kürk Mantolu Madonna' dolayısıyla Sabahattin Ali ilgisiyle başlayalım. Siz bu ilgiyi samimi buluyor musunuz?

Ben 'Kürk Mantolu Madonna'ya olan ilgiyi Sabahattin Ali'ye olan ilgi olarak okuyorum. Edebiyat eleştirmeni değilim ama iyi bir roman okuduğumu söyleyebilirim. Kendi adımı sıralamayı 'Kuyucaklı Yusuf', 'İçimizdeki Düşman' ve 'Kürk Mantolu Madonna' olarak yapıyorum. Ama nedense çoğunluk benden farklı olarak 'Kürk Mantolu Madonna'yı birinci sıraya koyuyor. Bunda dünya kadar neden rol oynuyor. Hatta romanın ismi bile insanlara ötekilerden kécici geliyor olabilir. Öte yandan, Türkiye toplumunun Sabahattin Ali'ye bir romancı, yazar, kültür adamı, entelektüel olarak hakkını vermesi, çok hoşuma gidiyor ve bu ülkeye dair umutlarımın sürmesine yol açıyor.

Gerek pek çok şarkının sözlerinde, pek çok hikâyede ve hatta popüler olan dizilerde bile imzasını gördüğümüz Sabahattin Ali size göre ne kadar tanınıyor, biliniyor?

'Yeşil Mürekkep'i kaleme almam-

daki en önemli etmenlerden biri de sordunuz bu sorunun ardında yatanlar. Üzerinden epey zaman geçmiş bir dönemden söz ediyoruz. Sabahattin Ali'nin öldürüldüğü yıl doğan çocuklar yaklaşık yetmiş yaşındalar. Sabahattin Ali hakkında çeşitli zamanlarda yapılmış birçok çalışma var ama her okurdan, okuduğu kitaplarla ilgili dönemlerin tarihlerini araştırmayı bekleyemeyiz. Kuşkusuz böyle yapanlar da vardır ama böylesi okurların sayısının çok olduğunu söyleyemem. Evet, Sabahattin Ali ülkemiz okurları tarafından çok tanınıyor ama hayır, çok bilinmiyor.

Derin devletin ilk kurbanlarından olan Sabahattin Ali'yi, Türkiye siyasi yaşamında nereye koyuyorsunuz?

Bugün Sabahattin Ali'nin çok tanınmamasının nedeni işte tam da bu: Onun gözkaştıran mücadelesi ve hazin sonu. Sabahattin Ali genç Türkiye Cumhuriyeti'nin 'gözbebeği' olan, kendi eliyle yetiştirdiği gençlerden biri. Almanya'ya büyük umutlarla ve fedakarlıklarla gönderilmiş bir öğretmen. Ülkeyi yöneten kadro ondan ve onun gibilerden çok şey bekliyor. Sabahattin Ali bunun gayet iyi farkında. Ondan 'bir' bekleniyorsa o 'on' vermeye gayret ediyor. Ülkesini yönetmeye çalışanlara yardımcı olmanın yanı sıra yapılan yanlışlıkları göstermeye de çalışıyor. Hükümet çağdaş, Batı normlarına, demokratik bir ülkeye varmak için kolları sıvamışken Avrupa'da faşizm rüzgârları esmeye başlıyor. Kuzeyde SSCB özellikle işçi sınıfına dönük söylemleriyle dikkat çekiyor. Böylesi bir dönemde, Sabahattin Ali sırtını faşizmle kucaklamak durumunda olan Avrupa'ya, yüzünü işçi sınıfı diktatörlüğünü şiar edinen SSCB'ye dönüyor. Ülkeyi yönetenler ise her ikisine de karşılar. Sabahattin Ali bir eğitimci, yazın adamı ve entelektüel olarak yaşanmakta olan olağanüstü koşullar altında, kendisini düşüncelerini dile getirmek zorunda hissediyor. Sonra da olanlar oluyor...

Sabahattin Ali'yi Türkiye'den kaçmaya zorlayan yorgunluğunu neye bağlıyorsunuz?

Sabahattin Ali, bir eğitimci, romancı, hikâyeci, şair olarak söylediklerini

yeterli bulmayınca gazetecilik yapmaya başlıyor. Özellikle de Aziz Nesin ile birlikte çıkardıkları Markopaşa'da bunu, amiyane bir deyişle 'dibine' kadar yapıyor. Hükümetin politikalarını yerden yere vuruyor. Markopaşa ses getiriyor. Öyle böyle değil, günlük gazeteler 20 bin zor satarken, Markopaşa 60 bin satıyor. Hükümet bundan rahatsız oluyor. Sabahattin Ali peşinde polislerle yaşamaya başlıyor. Her gün önüne bir mahkemeye davet çağrısı konuluyor. Durmadan sorguya çekiliyor, hapis koşellerinden kurtulamıyor. Eşi, çocuğu olan, yazmaktan başka bir geliri olmayan bir adam o yıllarda Sabahattin Ali. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan kovulmuş olduğu için maaşı yok. Bir yandan siyasi ve polisye baskılar öte yandan yoksulluk... Kim olsa yorulur bu durumda!

Onun izlerini sürerken nelere dikkat ettiniz? Ve bulduğunuz izler sizi nereye götürdü?

Ben daha çok Sabahattin Ali'yi yeşerten koşullara ve sonrasında onu yok eden gerçekliğe baktım. Mümkün olduğunca objektif olmaya çalıştım. Ne Sabahattin Ali'den yana oldum ne de onu yok edenlerden. İki son vardı Sabahattin Ali'nin ölümüyle ilgili... Onlardan birini, bilerek ve isteyerek seçtim. Bunların neler olduğunu uzun uzun anlatmayacağım. Kafa karıştırmaktan başka bir işe yaramaz. 'Yeşil Mürekkep'i okuyacak olanlar ne demek istediğimi gayet iyi anlayacaklar.

Sabahattin Ali'nin hikâyesinin yazarken sizi en çok zorlayan ne oldu?

Okurken sevdiğim Sabahattin Ali, kuşkusuz benim için çok önemli bir yazar. Büyük bir mücadele insanı aynı zamanda. Böyle bir insanı yazacağınız zaman tabii ki gönlünüz biraz ondan yana olur. Ama gönlünüze 'dur' demek zorundasınız. Bu başlı başına bir zorluk. Öte yandan, Sabahattin Ali'ye bu hazin sonu reva görmezsiniz.

çalıştım. Bu da büyük bir zorluk. En baştan, kafama onlarla kavga etmeyi koyarak başlamadım çalışmaya. Neyi, neden yaptıklarını ve arkasındaki nedenleri de anlamalıydım...

Sabahattin Ali'nin hayatıyla birlikte o dönem aydın çevresini de anlatıyorsunuz. O dönemin aydınlarıyla bu dönemi karşılaştırdığınızda ne farklar görüyorsunuz?

Aydın ülke, zaman farkı tanımaz. Bütün zamanlarda ve bütün ülkelerde aynıdır. İçinde yaşadığı toplumdaki dünyadan kendisini sorumlu hisseder. Yanlış olana, kendini ileriye atarak 'dur' der. Dün de öyleydi, bugün de öyle. Türkiye özelinde, o gün de zindanlar aydınlı doluydu, bugün de... O gün Sabahattin Ali'nin yaşadığı zorlukları, bugün de düşünen ve düşündüğünü ifade eden dünya kadar insan yaşıyor. Üstelik Avrupa'dan faşizm, SSCB'den komünizm rüzgârları esmemesine rağmen.

Aydınlara yaşamına dair iş şehirler çok büyüdü. İstanbul devasa bir megapol haline aldı. Aydınlar eskiden küçük bir çevrede yaşar, aynı lokallere, meyhanelere gider birbirlerini görür, fikir alışverişinde bulunurlardı. Neredeyse herkes birbirini tanırdı. Bugün İstanbul'un bir ucundan ötekine üç, bazen dört saatte ancak gidiyorsunuz. Böyle olunca yüz yüze görüşmeler, yerini gelişen haberleşme aygıtlarına bıraktı. Bu da yüz yüze görüşmenin, birbirinden bir şeyler alıp vermenin önünü kapattı.

YEŞİL
MÜREKKEP
BİR SABAHATTİN
ALİ ROMANI